

Ն Օ Յ Ք Ե Ի Ն Ի Շ Ք

Մօնթէ-Քարլոյի ծայնասփիւռի հայկական բաժինը, Վերապատուելի Ճամպազեանի ղեկավարութեան ներքեւ գործող, անցնող Ապրիլ 1-էն սկսեալ, երեք օրերու տեւողութեամբ. իր թունածէտ սլաքները ուղղեց Արեւելեան եւ Առաքելական Եկեղեցիներուն (մէջն ըլլալով Հռովմէական Կաթողիկէ Եկեղեցին), զանոնք նկատելով մոլորածներ եւ հաւատքի վէմէն հեռացածները: Սպասելի էր անշուշտ որ իր մեղադրանքներու «առիւծի բաժինը» վերապահուած ըլլար Հայց. Առաք. Եկեղեցիին:

Այս օրերուն, երբ կը մօտենանք մեր Փրկչին ծննդեան 2000ամեակին եւ երբ գրեթէ բոլոր Եկեղեցիները յոյժ գնահատելի ճիգը կ'ընեն փութեւն ու պատիր հաշիւներով իրենց միջեւ բացուած խրամատը սիրով ու հասկացողութեամբ կամրջելու, խորթ ու ժամանակավրէպ կը նկատենք նմանօրինակ խժռանքները, որոնք պարզամիտ ու մաքրահաւատ հաւատացեալները մոլորեցնելէ ու Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ խախտած միութիւնը նոր ու այլանդակ հերձուածներով ա'լ աւելի խախտելու ու քայքայելու կը միտին առաւելաբար:

Պիտի չուզէինք մեր էջերը տրամադրել այսպիսի ամուլ բանավէճերու, մանաւանդ երբ մեզի քաջ ծանօթ են ողին ու մտայնութիւնը, այլ մանաւանդ կրանիքեայ յամառութիւնը (դիտել որ քաղք մեր լեզուին մէջ մօտ է «յիմարութեան» զոյգ փճակները ունենալու են աղբոս մը) սուտի ու կեղծիքի այս ասպետներուն: Սակայն ռատիօայանը շարժուան մը պարտադրեալ լուծիւնէն ետք (Ապրիլ 23-ն էր եւ մարդը ուզեց «ազգայինճի» ընտրակով ներկայանալ հասարակութեան) վերսկսաւ իր ախտավարակ գաղափարները հեռարձակել, ատենը եկած համարեցինք «բերնին չափը տալու» պատուելիին, ինչպէս ծանօթ է ըսել մեր ռամիկ քայց իմաստուն ժողովուրդը: Ուրեմն սկսինք:

Հիւանդագին մարմաջը, որ կրօնական նախանձախնդրութեան հետ շփոթուած՝ տուն է տուած այսպիսի ցափստութիւններու, պատուելին ժառանգած ըլլալ կը թուի իր

դաւանահայրերէն (տարօրինակ ու տգեղ բառեր ծնունդ են յաճախ պարագաներու դաժան բերումի անմիջական ազդեցութեան), որոնք վերջին շրջակէս դարերու ընթացքին ծնունդեցին Եկեղեցւոյ «բարեկարգութեան», քայց «յօսք շտկելու տեղ աչք հանեցին», ինչպէս դարձեալ սովոր է ըսել մեր պատուական ժողովուրդը:

Ամէն անգամ երբ կը խօսուի կազմակերպութիւն մը բարեկարգելու կարիքի մասին, լռելեայն կ'իմացուի թէ ան շեղած է իր դերէն եւ ուղեղիծէն, բան մը՝ որ գոյութիւն չի կրնար ունենալ Եկեղեցւոյ պարագային, ոչ միայն որովհետեւ իր հիմնադիրը չէ սոսկական ու մահկանացու էակ մը այլ նոյնինքն Աստուածորդին, այլ նաեւ այն խուտումին համար՝ զոր ըրաւ Ան իր աշակերտներէն չբաժնուած. «Ահաւասիկ ես ընդ ձեզ եմ զամենայն աւուր» մինչեւ ի կատարած աշխարհի» (Մտթ. ԻԸ. 20):

Բոլորովին անհեթեթ է եթադրել որ տասնհինգ դարեր իր Հիմնադրին յարածամ ներկայու թիւնը վայելող Եկեղեցին պէտքը պիտի ունենար բարեկարգիչի մը՝ որ կեդրոնախոյս մղումներէ տարուած՝ տակնուվրայ պիտի ընէր դարերով նուիրականացած Եկեղեցւոյ կարգն ու աւանդութիւնը:

Այո, Առաքելական Եկեղեցիները կրնան ունենալ ծիսական եւ դաւանական աչքառու տարբերութիւններ իրարմէ եւ ուրին: Սակայն հաւատքի էական հարցերուն մէջ (Աստուածածնայ արուրթիւնը, սուրբերու բարեխօսութիւնը, Դրոշմի, Խոստովանութեան եւ Եկեղեցւոյ այլ Խորհուրդներու կարեւորութիւնը), անոնք կը կազմեն միաձոյլ ճակատ մը ընդդէմ Նորադանդներուն:

Պատուելին Առաքելական Եկեղեցիները կը ունենան «Ծիսական Եկեղեցիներ», անշուշտ մեղադրանքի կոհանքի շեղտով մը: Ուստի մենք ալ փոխադարձելով՝ մեր այս եւ յաջորդ յօդուածներուն մէջ զիրենք պիտի կոչենք «Անձէս Եկեղեցիներ» (վերջին այս սուղ ու սրբաբոյր բառը աւելի ամանով մը փոխարինել պիտի ըլլար նախընտրելի):

Մտնելով բուն նիւթին մէջ, կանխենք ըսել թէ մեր հասցէին եղած մեղադրանքները կատարուած են առաւելաբար տարի մը առաջ այս աշխարհին իր «միայն բարով» ըսած Վեր. Սամուէլ Պազգալեանի բերնով

(որ, խօսնակին ծիծաղաշարժ հաստատումով, այժմ կը հանգչի ոչ թէ Սերահամի՝ այլ ուղղակի Քրիստոսի գոգին մէջ), որուն միակ մտասեւեռումը եղած է քրիստոնէութիւնը վերադարձնել իր նախնական դարերու «պարզութեան»:

Անցողակի ըսնիք թէ ինչպէ՞ս կ'արդարացնէ Պատուելին երգեհոնի գործածութիւնը իր դաւանակցներու «ժողովարան»ներէն ներս (այդպէս կ'սիրել կոչել նորադանդները իրենց աղօթատունները):

Վերապատուելին, Հայց. Եկեղեցին իր ամբարիշտ ու անվայել յարձակումներուն թիրախ դարձնելէ առաջ, իր խօսի Երուսաղէմի իր այցելութեան մասին, զոր կատարած է Երանանդործ Տ. Թորգոմ Պատրիարքի օրերուն (30ական թուականներ), ուր, «Աուսաւորեայ»ի հանդիսութեանց մասին խօսած ատեն, անկարելի էր նկատել Ս. Գերեզմանի վայրի վաւերականութեան մասին եղած հաստատումները, Բողոքական շարժման յատուկ շփոթն ու պղտորութիւնը ներմուծելու համար բարեպաշտներու մտքին մէջ:

Պատուելին եւ իր համախոհները յարգանք չունին արդէն ինչպէս սուրբերու՝ այնպէս ալ սրբավայրերու հանդէպ: Կը ճանչնամ մէկը որ Ս. Ծննդեան Տաճար այցելելը աւելորդ կը նկատէր (հակառակ որ տարակարծիք չեն վայրին վաւերականութեան մասին, ինչպէս է Ս. Յարութեան Տաճարի պարագային) այն պատճառներով չունի, քանի որ իր սրտին մէջ արդէն կը կրէ գլխի, ու նաեւ անոր համար որ 2000 տարի անցած է հոն պատահած դէպքէն ի վեր: Յիշեցուցի այդ թշուառամիտին թէ տեւաբար իր անութիւն տակ ընձած Սուրբ Գիրքն ալ գրուած է նոյնքան ժամանակ առաջ (Հին Ուխտը՝ շատ աւելի առաջ):

Պահ մը երեւակայնիք թէ տաճարներ կառուցուած չլլային Տնօրինական Սրբավայրերուն վրայ: Ի՞նչ պիղծ արարքներ կրնային գործադրուիլ Քրիստոսի մարմնովն ու արիւնովն նուիրագործուած այդ վայրերուն վրայ: Եւ յետոյ, եթէ մենք մեզմէն անդամ բաժնուած մեր սիրելիներուն յիշատակը կը յարգենք անոնց շիրիմներուն տուած մեր յաճախակի այցելութեամբ,

որքան աւելի երկեղածութեամբ եւ յաճախակիօրէն պէտք է մօտենանք յուխտ եւ յերկրպագութիւն մեր Տիրոջ Ս. Գերեզմանին եւ այլ Տնօրինական Սրբավայրերու:

Պատուելին ապա կ'ամբաստանէ Հայ Եկեղեցին որ, հետեւելով Հատեականին, դարձած է «Մարեմապաշտ», Ս. Երրորդութիւնը այսկերպ վերածելով «չորրորդութեան»: Ու կը յաւակնի անարգանքի սիւնին գամել Հայց. Եկեղեցւոյ ժիր մշակներէն Հոգը. Տ. Վաչէ Ծ. Վրդ. Իգնատիոսեանը, «Աստուածամօր» մասին գիրք հրատարակելուն համար, Ս. Կոյսին Առաքելական Եկեղեցիներու կողմէ տրուած վեհ այդ կոչումը նկատելով անհիշող ու մոլորեցուցիչ, քանի որ, ըստ իրեն, «մեզի պէս հասարակ ու մեղաւոր մահկանացու մին էր Մարիամ»: Կը քննադատէ նոյնպէս «Սիոն» պաշտօնաթերթը որ, դարձնալ ըստ իրեն, ոչ մէկ տարբերութիւն ունի Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ օրկաններէն, իր էջերը լայն բացած ըլլալուն համար Տիրամօր գովաբանութիւնը հիւսող յօդուածներու: Տողբոս գրողն ալ անմասն չէ ձգած իր մեղադրանքներէն, քանի որ ան յանդուած է «Տիրամայր» խորագրով երկի մը պատրաստութեան, որմէ գլուխներ լոյս տեսած են վերջին տարիներու «Սիոն»ներուն մէջ:

Իրեն պատասխան, խուսափելու համար կրկնութեան, կը հրաւիրենք անախապաշար ընթերցողը կարդալու պաշտօնաթերթիս ներկայ եւ նախորդ թիւերուն մէջ մեր ստորագրած իրօնական յօդուածները:

Պատուելին սակայն պատշաճութեան ամէն չափ ու սահման կ'անցնի երբ, խօսելէ ետք Պաղիկեան աղանդի մասին, կը ժպրհի մեր գերագանցօրէն վխբիւր աւստուածախօս սուրբը՝ Գրիգոր Նարեկացին ներկայացնել իրեն Գաղիկեան աղանդաւոր: Եւ գերծ կացուցանելու համար գինքը Ս. Կոյսին փառաւորումը կատարած ըլլալու անբաւելի մեղքէն, Նարեկի Տիրամօր ձօնուած Բաները (Գլուխները) կը նկատէ յետսամուտ, այսինքն տարբեր հեղինակի գրչէն ելած եւ յետագային մուծուած Սղօթամատենանին մէջ:

Այլանդակ ու ինքնահնար տեսութիւն: